

ВИЩА ШКОЛА

УДК 378.091.214.18:811.161.2-028.42

CONTENT AND STRUCTURE OF THE ACADEMIC COURSE “SCIENTIFIC STYLE OF SPEECH” IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF DOCTORS OF PHILOSOPHY

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ» В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ

Світлана Саяпіна

доктор педагогічних наук, професор,
E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Svetlana Sayapina

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

Наталія Гарань

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: garan_nat@i.ua
ORCID 0000-0002-7617-8636
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Nataliia Haran

Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor
E-mail: garan_nat@i.ua
ORCID 0000-0002-7617-8636
SHEI “Donbas State Pedagogical
University”, Ukraine

ABSTRACT

The article notes that under the conditions of constant growth of the importance of the Ukrainian language in society the problem of language and speech training of applicants of the third (educational and scientific) level of higher education in OII Educational, pedagogical sciences is relevant. It is stated that it also significantly increases the role of such a discipline as “Scientific Style of Speech”, which aims at promoting an in-depth understanding of the specifics of the scientific style of modern Ukrainian, systematic knowledge of the traditions of scientific oral and written communication, use of professional terms, clarification of the basic requirements for the design of the results of scientific activities, acquisition of skills and competences in the scientific style of speech by applicants. It is noted that when getting acquainted with the academic discipline “Scientific Style of Speech”, applicants form a holistic view of the essence of the scientific style of the modern Ukrainian language, the skills of analyzing and summarizing scientific texts, preparation on the basis of their own works, they receive systemic knowledge about the development of traditions of scientific oral and written communication, acquire practical experience of independent search, processing and correct use of sources, development of scientific speech skills. The examples of tasks for lectures, practical classes and independent work for learning material and current control are given. It is emphasized that this academic course contributes to the acquisition of theoretical knowledge and practical

skills in organizing scientific work, adhering to the scientific style of the modern Ukrainian language and the rules of academic integrity and ethical standards, and obtaining systematic knowledge of the traditions of scientific oral and written communication; acquiring practical experience in independent search, processing and correct use of sources, developing the skills of scientific speech, analyzing and summarizing scientific texts, preparation on the basis of well-developed own works; forming social skills necessary for the implementation of the professional activities of an educator-scientist, taking into account modern trends in the development of education. It is emphasized that the general and special competences acquired in the process of studying the discipline contribute to the formation of competitive professional advantages demanded by the modern labor market.

Keywords: *applicant of the third (educational and scientific) level of higher education, Doctor of Philosophy (PhD), post-graduate student, educational (educational and scientific) program, working program of discipline, academic discipline “Scientific Style of Speech”.*

Актуальність теми. Вітчизняна система вищої освіти має незаперечні досягнення в підготовці кваліфікованих фахівців. Характерною особливістю сучасного етапу розвитку цієї системи є те, що позитивні тенденції збільшують попит на освітні послуги. За наявної освітньої практики це недостатньо задовольняє потреби ринку праці педагогами з належним рівнем науково-практичної підготовки, особливо з дотриманням принципів академічної доброчесності в професійній і науково-пошуковій діяльності. Високий рівень професійної майстерності сучасного педагога-дослідника визначають не лише глибокі фахові знання, досконале опанування методології наукової творчості, а ґрунтовна мовно-комунікативна підготовка, вільне використання наукової мови, адекватне представлення та викладання інформації в усній і письмовій формах. Стрімке зростання кількості дослідників, на жаль, призвело до зниження загального рівня мовної та методологічної культури. Щабель мови наукових публікацій, монографій, дисертацій залишається достатньо низьким (Гарань, 2021).

Відповідно до Закону «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти, Державного стандарту вищої освіти, Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти, Концепцій мовної освіти пріоритетним завданням вищої школи в Україні є підготовка компетентного фахівця – мовної особистості. Так, у Концепції мовної освіти одним із головних завдань навчання мови є «вдосконалення та формування вмінь і навичок спілкування, вільного вираження думок і почуттів у різних сферах суспільного життя; оволодіння культурою мовлення» (Концепція мовної освіти 12-річної школи, 2002: 58).

Отже, в умовах постійного зростання значення української мови в суспільстві проблема мовно-мовленнєвої підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» є актуальною. Це, так само, суттєво підвищує роль такої навчальної дисципліни, як «Науковий стиль мовлення», що покликана сприяти формуванню поглибленого розуміння специфіки наукового стилю сучасної української мови, системних знань про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації, використання фахових термінів, з'ясування основних вимог до оформлення результатів наукової діяльності,

набуття здобувачами навичок і компетентностей щодо наукового стилю мовлення, тобто «забезпечує професійне становлення фахівця, який володіє фонетичними, лексичними, граматичними знаннями й уміннями, що уможливають сприймання та продукування різноманітних повідомлень (письмових чи усних)» (Коркішко, Мацокіна, 2019).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури уможливорює стверджувати значний зріст кількості досліджень, предметом яких стала підготовка здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти до професійної викладацької, науково-педагогічної діяльності, зокрема: С. Вітвицька (доцільність реалізації системного, особистісно-діяльнісного, середовищного, проєктно-технологічного підходу до підготовки аспірантів), М. Зайцев, А. Корецький, Г. Капосльоз, П. Щипанський (стан, тенденції, перспективи організації підготовки докторів філософії в країнах ЄС та Україні), І. Линьова (підходи та принципи забезпечення оцінювання якості підготовки докторів філософії в контексті євроінтеграції), В. Меняйло (методологічні засади підготовки докторів філософії до дослідницько-інноваційної діяльності), І. Олійник (формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури), О. Пшенична (особливості впровадження компетентнісного підходу в підготовці майбутніх докторів філософії в галузі освіти), О. Семенов (формування акмеологічної культури докторів філософії) та ін.

Певні аспекти досліджуваної проблеми розглянуто в наукових доробках вітчизняних і зарубіжних учених. Так, Н.Завіниченко, Л.Любчак, С.Макаренко, О.Нещерет, Ю.Паскевська, І.Тяллева, Н.Шевченко, Н.Шацька значну увагу приділили дослідженню мовленнєвої компетентності в професійній діяльності, що пов'язана із здійсненням комунікації; В. Зінченко, С. Ревуцька акцентували на необхідності навчання здобувачів мистецтву створення унікальних академічних текстів; І. Голопич, В. Перцева, І. Чорний розкривали мовні особливості наукового стилю; Ж. Колоїз ставила за мету розширити уявлення здобувачів ступеня PhD про українську наукову мову, мовні засоби наукового тексту, розвинути потребу в процесі нормативного використання засобів наукової мови для успішної презентації результатів наукової діяльності; Г. Онуфрієнко науково обґрунтувала та методично апробувала ідею навчання української наукової мови в контексті прогресивної концепції діяльнісного підходу тощо.

Отже, актуальність дослідження зумовлена підвищенням вимог до якості підготовки здобувачів ступеня PhD, освіта яких має бути орієнтована на розвиток мовної особистості, що забезпечує розширення функцій державної мови, творення українськомовного середовища та сприяє генеруванню нових ідей, розв'язанню комплексних проблем, оволодінню навичками дослідника, можливості ведення наукової та педагогічної діяльності, а також проведенню власних наукових досліджень.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає в розкритті роботи зі здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки щодо навчальної дисципліни «Науковий стиль мовлення», розкритті її змісту, структури та значення в системі професійної підготовки та становлення аспірантів як

науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Важливою справою національного відродження України, зазначила Г. Онуфрієнко, є піднесення мовленнєвої культури суспільства, озброєння знаннями стилістичних багатств рідної мови, насамперед молоді, яка здобуває вищу освіту й використовуватиме слово як знаряддя праці, носій інформації, професійну вербальну зброю та засіб духовного впливу й у такий спосіб сприятиме піднесенню культури й духовності народу (Онуфрієнко, 2009). Насамперед це стосується здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, яких готують до роботи за такими видами професійної діяльності: освітня (педагог у галузі освіти, підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів); науково-дослідницька (у науково-дослідних й освітніх установах); організаційно-управлінська (менеджер системи освіти), тобто в майбутньому – викладачі вищої школи, дослідники, науковці тощо, які мають стати провідниками й професійної, і загальної, і мовної культури.

В освітній (освітньо-науковій) програмі «Освітні, педагогічні науки» (далі ОНП) підготовки здобувачів третього освітнього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» у циклі універсальної науково-дослідницької підготовки заявлено обов'язковий компонент «Науковий стиль мовлення», об'єкт вивчення якого – норми та правила наукового стилю мовлення, предмет вивчення становлять теоретичні особливості української наукової мови.

Отже, професійному становленню здобувачів третього освітнього (освітньо-наукового) рівня, умінню розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/чи дослідницько-інноваційної діяльності допомагає навчальна дисципліна «Науковий стиль мовлення», метою якої є формування поглибленого розуміння специфіки наукового стилю сучасної української мови, системних знань про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації, використання фахових термінів, з'ясування основних вимог до оформлення результатів наукової діяльності, набуття здобувачами навичок і компетентностей щодо наукового стилю мовлення.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Науковий стиль мовлення» є: формування цілісного уявлення про сутність наукового стилю сучасної української мови, отримання системних знань про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації; набуття практичного досвіду самостійного пошуку, опрацювання та коректного використання джерел, вироблення навичок наукового мовлення, формування навичок аналізу та реферування наукових текстів, підготовки на основі опрацьованих власних робіт.

Зміст навчальної дисципліни «Науковий стиль мовлення» визначено робочою програмою навчальної дисципліни, силабусом і конкретизовано в методичних вказівках (навчально-методичні матеріали для лекцій, опорний конспект лекцій, інструктивно-методичні матеріали до практичних занять, дидактичне забезпечення самостійної роботи) та на сторінці в системі moodle.

Розроблена робоча програма навчальної дисципліни та методика навчання здобувачів за нею в комплексі з іншими освітніми компонентами сприятимуть

таким очікуваним результатом (ПРН): застосовувати різні види письмових текстів та усних виступів; розуміти зміст складних текстів із наукових проблем, навіть і вузькоспеціальних, стилістичні особливості оформлення результатів дослідження в письмовій та усній формі під час роботи в групі з інтернаціональним складом; добирати методи науково-дослідної діяльності, методи генерування нових ідей під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань в обраній та суміжних галузях; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень; дотримуватися основних норм, прийнятих науковою спільнотою, з урахуванням міжнародного досвіду спілкування; здійснювати особистісний вибір у морально-ціннісних ситуаціях, що виникають у професійній галузі діяльності; аналізувати основні світоглядні й методологічні проблеми галузі та суміжних із нею наук; планувати професійну діяльність у галузі наукових досліджень; застосовувати способи й прийоми планування мети, цілепокладання, реалізації необхідних видів діяльності, оцінки й самооцінки результатів діяльності в процесі розв'язання професійних задач; прийоми виявлення та усвідомлення своїх можливостей, особистих і професійно значущих якостей для їх удосконалення; оперувати різними методами й засобами дослідницької діяльності педагога; володіти способами збирання, систематизації та обробки інформації, інтерпретації отриманих результатів, вивчення та творче застосування педагогічної спадщини й досвіду роботи педагогів-новаторів, уміннями доходити висновків; критично аналізувати сучасну систему освіти; створювати умови конструктивної взаємодії з усіма суб'єктами освітньо-виховного процесу (Освітня (освітньо-наукова) програма «Освітні, педагогічні науки», 2021).

Особливої уваги потребує змістове наповнення навчальної дисципліни, що забезпечує методичну готовність аспірантів до викладацької, науково-дослідної діяльності. Зважаючи на мету й завдання означеної дисципліни майбутні доктори філософії опановують такі теми (Гарань, 2021):

– алгоритмічні приписи в контексті діяльнісної теорії навчання наукової мови (мовна/мовленнєва компетентність як невід'ємний складник й обов'язкова ознака освіченості та професіоналізму; наукова література як основне джерело фахових знань);

– алгоритмічні приписи як ефективний засіб керування процесом здобуття професійних знань (алгоритмічні приписи як ефективний засіб керування процесом здобуття професійних знань; інтегральний алгоритм (золоті правила) швидкого читання);

– алгоритмічні приписи як регламентовані схеми навчальних дій під час композиційно-змістового аналізу наукового джерела (узагальнення та «згортання» інформації наукового джерела до рівня плану (питального, тезового, номінативного); конспектування друкованого джерела наукової інформації; конспектування наукової інформації, що сприймається на слух);

– алгоритмічні приписи як регламентовані схеми навчальних дій під час аналітичного опрацювання інформації наукового джерела (анотування наукового джерела; реферування наукового джерела; рецензування наукового джерела);

– алгоритмічні приписи в організації самостійної наукової роботи (підготовка й написання наукової доповіді; підготовка до участі в науковій

дискусії, полеміці; підготовка й написання наукової статті).

Зауважимо, що, знайомлячись із теоретичним матеріалом, здобувачі закріплюють його за допомогою завдань для самоконтролю та взаємоконтролю до кожної теми (наведемо приклади):

– завдання до теми 1: прокоментуйте твердження М. Гайдеггера, що вся діяльність людини «перебуває під знаком Слова»; поясніть сутність поняття «мовна компетентність здобувача (фахівця)» та проілюструйте його яскравими прикладами; з'ясуйте, за яких умов формується та вдосконалюється мовна/мовленнєва культура здобувача (фахівця); обґрунтуйте, що й чому обумовлює специфіку наукової мови; поясніть, у чому та як виявляються особливості наукового стилю мови (проілюструйте переконливими прикладами свою відповідь) тощо.

Відповідно до тематики лекційних занять розроблено тематику та змістове наповнення практичних занять: предмет і завдання курсу «Науковий стиль мовлення»; українська термінологія в науковому спілкуванні; мовні та жанрові особливості наукового стилю; мовне оформлення композиції наукового тексту; культура читання наукового тексту. Композиція наукового тексту; компресія як членування наукового тексту; наукова стаття. Наукова рецензія. Науковий відгук; наукова доповідь. Науковий виступ. Етапи підготовки доповіді. Електронна презентація наукового виступу.

Наведемо приклад одного практичного заняття.

Тема: Мовні та жанрові особливості наукового стилю.

Мета: формувати уміння орієнтуватись у мовних засобах наукового стилю, тлумачити значення педагогічних термінів, найбільш уживаних фразеологізмів, набувати досвіду володіння нормами уживання частин мови, виправляти найбільш частотні мовні помилки.

Самостійна робота:

1) опрацювати комунікативні властивості наукової мови у фонетико-інтонаційному аспекті (інтонація, висота, сила голосу, темп мовлення тощо).

2) підготувати повідомлення-презентацію на одну з тем теоретичного блоку.

I. Теоретичний блок. Питання для обговорення.

1. Поняття про науковий стиль української мови.

2. Становлення та розвиток наукового стилю української мови.

3. Особливості наукового тексту й професійного наукового викладу думки.

4. Мовні засоби наукового стилю.

II. Практичний блок (1-2 вправи на власний вибір).

Вправа 1. Поясніть значення термінів. Визначте спосіб творення педагогічних термінів, назвіть словотвірні засоби: виробнича практика, ілюстрація, екскурсія, освіта, навчальний модуль, кредит, гіпотеза, гімназія, принцип природовідповідності, гуманізм.

Вправа 2. Розкрийте значення фразеологізмів: співати осанну, говорити як на сповіді, точити лясси, дати перцю, поставити питання руба, плескати язиком, плести лико, прикусити язика, ні пришити ні прилатати, рвати слова, рвати горло, розводити демагогію, розводити химині кури, розв'язати язика, не до складу не до ладу.

Вправа 3. Виправте, де потрібно, орфографічні помилки в термінах: лабораторія, суження, ведучий спеціаліст, бестселлер, подвоєня, дисонанс,

бібліографія, приамбула, стресс, товарискість, художньо-белітристичний стиль, анікдот, мимовільне запам'ятовування, оригінальність промови, професіоналізм, репетиція, ситуативні неповні речення, слово-вживання, темпірамент, констатуючий експеримент.

Вправа 4. Відредагуйте словосполучення. Полиставши доповідь, по заказу, підключити живлення, по тій причині, потенційна можливість, прийняти до відома, нагло брехати, більша половина всіх присутніх; переконуюче мовлення; двохскладове слово пред'явити претензію, по місцю проживання, краще всіх, поступити в підпорядкування, підвишена зарплата, подібний на батька, при відкритті сесії, поступити в продаж, при взльоті, пред'явити довідку, поступили документи.

III. Теми інформаційних проєктів: 1. Становлення та розвиток наукового стилю української мови. 2. Сучасний розвиток наукового стилю в Україні. 3. Наукове товариство імені Тараса Шевченка: історія та сьогодення. 4. Видатні вчені-педагоги сучасності.

Самостійна робота аспірантів є одним із важливих засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Основною метою самостійної роботи є формування однієї з основних професійних якостей майбутнього фахівця – самостійності, що визначається уміннями систематизувати та планувати свою діяльність, самостійно вивчати та засвоювати новий матеріал, закріплювати, розширювати та поглиблювати набуті в процесі аудиторної роботи знання, уміння та навички. Питання, що виникають у здобувачів щодо виконання запланованих завдань, розв'язуються на консультаціях, які проводять згідно з графіком, затвердженим кафедрою та висвітленим у силабусі в розділах «Контактна інформація», «Консультації». Самостійна робота здобувачів під час вивчення навчальної дисципліни «Науковий стиль мовлення» включає такі форми: проєкт «Композиція писемного наукового тексту», доповідь (тези доповіді на наукову конференцію за темою власного дослідження), есе «Мовна ситуація в Україні», презентація «Мова зникає не тому, що її не вчать інші, а тому, що нею не говорять ті, хто її знає» (Хосе-Марія Арце), складання глосарію, ментальної карти «Наукові тексти різних жанрів: властивості та структурно-сміслові компоненти» тощо.

У процесі виконання всіх видів завдань оцінюються вміння: самостійно працювати з нормативною, науковою та методичною літературою; виділяти в матеріалі головне, систематизувати зміст питання; дотримуватися вимог, зазначених до кожного завдання; оформлювати текст та список літератури за останніми вимогами; стисло та логічно викладати думки під час повідомлень, відповідати на запитання викладача та здобувачів тощо.

Вивчення дисципліни уможливорює здобувачам сформувати: загальні (готовність використовувати сучасні методи й технології наукової комунікації українською та іноземними мовами в усній та письмовій формах; готовність до створення та інтерпретації нових знань через наукове дослідження чи інші передові вчення такої якості, що відповідають вимогам національного та міжнародного рівнів, до діяльності в інтернаціональних дослідницьких групах; здатність дотримуватись етичних норм у професійній діяльності; здатність до самоменеджменту, планування й розв'язування задач власного професійного й особистісного зростання; здатність до володіння культурою наукового

дослідження в галузі освіти; використання в процесі дослідження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій) і спеціальні (готовність здійснювати освітню й науково-дослідницьку діяльність на основі гуманістичного світогляду й глибокого проникнення в суть педагогічних явищ і процесів із залученням широкого кола наукових джерел; здатність цілісно розуміти історію та теорію педагогіки, екстраполювати їх досягнення на сучасну освітню й наукову практику й окреслювати перспективи розвитку; володіння процедурами проєктування, організації та моніторингу освітнього процесу з урахуванням необхідних перетворень в освітній галузі, у діяльності науковців, управлінців і педагогів-практиків, у процесі наукового партнерства; володіння системою педагогічних категорій і методів їх використання для розв'язання дослідницьких і практичних завдань навчання та виховання; здатність науково супроводжувати студентоцентристський освітній і виховний процес з орієнтацією на інтереси особистості, суспільства й держави) компетентності (Освітня (освітньо-наукова) програма «Освітні, педагогічні науки», 2021).

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, дисципліни «Науковий стиль мовлення», що впроваджена в освітній процес ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», розроблена відповідно до потреб аспірантів з урахуванням персоналізованих траєкторій навчання та спрямована на підготовку майбутніх докторів філософії до професійно-педагогічної та наукової діяльності у ЗВО.

Вивчення цієї навчальної дисципліни сприяє набуттю теоретичних знань і практичних навичок щодо організації наукової роботи, із дотриманням наукового стилю сучасної української мови та правил академічної доброчесності й етичних норм, отримання системних знань про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації; набуття практичного досвіду самостійного пошуку, опрацювання та коректного використання джерел, вироблення навичок наукового мовлення, аналізу та реферування наукових текстів, підготовки на основі опрацьованих власних робіт; формування соціальних навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності педагога-науковця з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти. Набуті в процесі вивчення дисципліни компетенції сприятимуть формуванню конкурентних професійних переваг, затребуваних сучасним ринком праці

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

- Концепція мовної освіти 12-річної школи. (2002). *Дивослово*, 8, 58.
- Коркішко, О., Мацокіна, Н. (2019). Мовленнєва компетентність як складова професійного становлення магістра педагогіки вищої школи. *Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць*. С.А.Саяпіна (Ред.). Харків: ТОВ «Видавництво НТМТ», 3 (95), 116–136.
- Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Науковий стиль мовлення» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» денної та заочної форми навчання. (2021). Н.С.Гарань (Уклад.). Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».
- Онуфрієнко, Г.С. (2009). Науковий стиль української мови: Навчальний посібник з алгоритмічними приписами. Київ: Центр учбової літератури.

Освітня (освітньо-наукова) програма «Освітні, педагогічні науки» підготовки здобувачів третього освітнього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки. (2021). ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». URL: <https://ddpu.edu.ua/pvs/images/Освітньо-наукова%20програма%202021р.pdf>

REFERENCES

Kontseptsiiia movnoi osvity 12-richnoi shkoly [Concept of language education of a 12-year school]. (2002). *Dyvoslovo*, 8, 58 [in Ukrainian].

Korkishko, O., & Matsokina, N. (2019). Movlennieva kompetentnist yak skladova profesiinoho stanovlennia mahistra pedahohiky vyshchoi shkoly [Speech competence as a component of professional development of the master of pedagogy of higher school]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu: zbirnyk naukovykh prats. S. A. Saiapina (Ed.), 3 (95)*, 116–136. Kharkiv: TOV «Vydavnytstvo NTMT» [in Ukrainian].

Metodychni vkazivky do vyvchennia navchalnoi dystsypliny «Naukovyi styl movlennia» dlia zdobuvachiv tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia spetsialnosti 011 «Osvitni, pedahohichni nauky» dennoi ta zaochnoi formy navchannia [Methodical guidelines for studying the academic discipline “Scientific Style of Speech” for applicants of the third (educational and scientific) level of Specialty 011 “Educational, Pedagogical Sciences” of full-time and part-time forms of education]. (2021). N. S. Haran (Compiler). Sloviansk: DVNZ «Donbaskyi derzhavnyi pedahohichniyi universytet» [in Ukrainian].

Onufriienko, H. S. (2009). *Naukovyi styl ukrainskoi movy: Navchalnyi posibnyk z algorytmichnymy prypysamy [Scientific style of the Ukrainian language: A textbook with algorithmic instructions]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].*

Osvitnia (osvitno-naukova) prohrama «Osvitni, pedahohichni nauky» pidhotovky zdobuvachiv tretoho osvitnoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 011 – Osvitni, pedahohichni nauky [Educational (educational and scientific) program “Educational, Pedagogical Sciences” for training of applicants of the third educational (educational and scientific) level of higher education of Specialty 011 – Educational, Pedagogical Sciences]. (2021). DVNZ «Donbaskyi derzhavnyi pedahohichniyi universytet». URL: <https://ddpu.edu.ua/pvs/images/Освітньо-наукова%20програма%202021р.pdf> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті зазначено, що в умовах постійного зростання значення української мови в суспільстві проблема мовно-мовленнєвої підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки є актуальною. Констатовано, що це, так само, суттєво підвищує роль такої навчальної дисципліни, як «Науковий стиль мовлення», що покликана сприяти формуванню поглибленого розуміння специфіки наукового стилю сучасної української мови, системних знань про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації, використання фахових термінів, з'ясування основних вимог до оформлення результатів наукової діяльності, набуття здобувачами навичок і компетентностей щодо наукового стилю мовлення. Зазначено, що під час ознайомлення з навчальною

дисципліною «Науковий стиль мовлення» у здобувачів формуються цілісне уявлення про сутність наукового стилю сучасної української мови, навички аналізу та реферування наукових текстів, підготовки на основі опрацьованих власних робіт, вони отримують системні знання про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації, набувають практичного досвіду самостійного пошуку, опрацювання та коректного використання джерел, вироблення навичок наукового мовлення. Наведено приклади завдань до лекцій, практичних занять і самостійної роботи для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю. Наголошено, що означений курс сприяє набуттю теоретичних знань і практичних навичок щодо організації наукової роботи, із дотриманням наукового стилю сучасної української мови та правил академічної доброчесності й етичних норм, отриманню системних знань про розвиток традицій наукової усної та писемної комунікації; набуттю практичного досвіду самостійного пошуку, опрацювання та коректного використання джерел, виробленню навичок наукового мовлення, аналізу та реферування наукових текстів, підготовки на основі опрацьованих власних робіт; формуванню соціальних навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності педагога-науковця з урахуванням сучасних тенденцій розвитку освіти. Наголошено, що набуті в процесі вивчення дисципліни загальні та спеціальні компетентності сприяють формуванню конкурентних професійних переваг затребуваних сучасним ринком праці.

Ключові слова: здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, доктор філософії (PhD), аспірант, освітня (освітньо-наукова) програма, робоча програма навчальної дисципліни, навчальна дисципліна «Науковий стиль мовлення».

УДК 378.115:37.04

**FEATURES OF STUDYING THE ACADEMIC DISCIPLINE
"METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH" IN THE PROCESS OF
TRAINING FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY**

**ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» В ПРОЦЕСІ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ**

Яна Топольник

доктор педагогічних наук, професор,
E-mail: yannetkatop@gmail.com
ORCID 0000-0001-7885-9454
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Yana Topolnyk

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: yannetkatop@gmail.com
ORCID 0000-0001-7885-9454
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

ABSTRACT

The article outlines the features of studying the academic discipline "Methodology of scientific research" in the process of preparing future doctors of philosophy. It is noted that thorough knowledge of the methodological foundations of